

Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach

<https://www.kielce.uw.gov.pl/pl/niehejtuje/hejt-w-szkole/20190,Hejt-w-szkole.html>

04.11.2024, 02:44

szanuj, nie hejtuj.

Infolinie i przydatne strony internetowe:

800 800 605 (na zlecenie Ministerstwa Edukacji i Nauki)

22 484 88 04 (Fundacja Itaka)

116 111 (Fundacja „Dajemy Dzieciom Siłę”)

www.zglosnienawisc.otwarta.org

www.mowanienawisci.info

www.hejstop.pl

„Słowa mają moc”

W ostatnich latach wiele uwagi poświęca się zjawisku hejtu, który stanowi ogromny problem w przestrzeni publicznej, a w wielu konkretnych sytuacjach jest przyczyną ludzkich tragedii. Konsekwencje zjawiska hejtingu w odniesieniu do osób reprezentujących różne kategorie wiekowe mogą być bardzo poważne, dlatego warto o tym rozmawiać z dziećmi w taki sposób, aby od najmłodszych lat kształtować wrażliwość społeczną oraz postawę szacunku i empatii w stosunku do innych. Żeby skutecznie działać, trzeba dobrze poznać samo zjawisko i jego uwarunkowania.

Specyfika zjawiska hejtingu

Termin hejt pochodzi z języka angielskiego (ang. hate to „nienawiść”) i oznacza „obraźliwy lub agresywny komentarz zamieszczony w Internecie” (źródło: Słownik Języka Polskiego, <https://sjp.pl/hejt>, dostęp 04.09.2021 r.). Hejtowanie może być rodzajem mowy nienawiści, albo bezmyślnym obrażaniem kogoś, deprecjonującym i nienawistnym. Często ten nienawistny komentarz jest wyrażony za pomocą słowa lub obrazu czy filmu, ale zawsze ma na celu zdyskredytowanie innej osoby. Jednocześnie hejt nie musi składać się z obelg, może też być pozbawiony zabarwienia emocjonalnego. Mimo to pozostaje hejtem. Ostatnio coraz częściej mówi się o hejcie także w przestrzeni offline. Należy więc uznać, że nośnikiem znaczenia tego wyrazu nie jest miejsce, w odniesieniu do którego go używany, ale sama treść komentarza. Pozorna anonimowość użytkowników powoduje, że zjawisko hejtingu jest szczególnie widoczne w internecie, dlatego w tym kontekście będzie tu ukazane.

Narastanie problemu sygnalizował już 7 lat temu raport „Internetowa kultura obrażania?” Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę (źródło: Włodarczyk J., Mowa nienawiści w internecie w doświadczeniu polskiej młodzieży, w: „Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka” 2014 nr 13(2), s. 3.). Zgodnie z jego wynikami 57% internautów uważało, że debata online przekracza granice kultury osobistej. Potencjalnie wszędzie tam, gdzie ktoś wyrazi swoją opinię, może pojawić się komentarz negatywny. Obrażanie, i wyzwiska w internecie mają także związek z rosnącą popularnością patoinfluenserów. Ze względu na powszechność i dostępność, hejt może dotknąć każdego, jednak szczególnie mocno odczuwają go dzieci i młodzież. Młodzi użytkownicy internetu nie mają bowiem ugruntowanych sposobów radzenia sobie w takich sytuacjach, np. mechanizmów obronnych czy wiedzy na temat funkcjonowania tego zjawiska. Jednocześnie młodzi użytkownicy internetu, często bezmyślnie, bez zahamowań stosują obraźliwe komentarze. Z badań przeprowadzonych w 2019 roku wynika, że ponad połowa nastolatków doświadczyła agresji internetowej (źródło: Bochenek M., Lange R. (red.), (2019), „Nastolatki 3.0. Raport z ogólnopolskiego badania uczniów”, Warszawa: NASK Państwowy Instytut Badawczy). Najczęściej była to przemoc rówieśnicza. Wzrost aktywności w internecie związany z edukacją zdalną spowodował nasilenie zjawisk przemocowych w sieci - najczęściej były to wyzwiska (56%). Co piąty badany (21%) reaguje na to obojętnością, ale często w emocjach pojawiają się smutek (15%), złość (14%) i strach (11%) (źródło: Badanie Stowarzyszenia SOS Wioski Dziecięce, Ponad połowa nastolatków doświadczyła cyberprzemocy. , dostęp 04.09.2021 r.).

Skala zjawiska przeraża. Warto brać jeszcze pod uwagę specyfikę internetowego hejtu. W sieci nigdy nie opada kurtyna. Tu wszystko dzieje się przy pełnej widowni i obliczone jest na kaskadę komentarzy. Ich autorami są często osoby, które nakręcają spiralę nienawiści. Negatywne, obraźliwe komentarze w Internecie to zupełnie inny wymiar przemocy niż w świecie rzeczywistym. W sieci nie wyśmiewa się kogoś za jego plecami, ale przy pełnej sali i aplauzie widowni. Ofiara nie może uciec, wyjść. Ta rzeczywistość pozwala na dostęp do nienawistnych treści 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu. Co więcej, wszyscy zainteresowani mogą nie tylko zapoznać się z negatywnymi komentarzami, ale także skopiować je i zarządzać nimi w dowolny sposób. W ten sposób rozpowszechnienie wyzwisk, czy obraźliwego mema trwa kilka sekund. Praktycznie każdy może mieć do tych treści dostęp.

Przyczyny fali przemocy rówieśniczej w sieci

Łatwość dostępu do internetu, przeniesienie relacji do sieci, masowe korzystanie z portali społecznościowych, czas online sprawiają, że nastolatki są obecnie bardziej narażone na cyberprzemoc. Rewolucja cyfrowa, poza oczywistymi korzyściami, pociąga za sobą konsekwencje w postaci np. źle rozumianej wolności słowa w sieci. Brak jakichkolwiek granic wypowiedzi przejawia się agresją, a ponieważ jest ona w internecie wszechobecna - z czasem przestaje szokować. Jeśli nie dotyczy nas bezpośrednio, stajemy się na nią powoli obojętni. Jednak nie zmienia to faktu, że jest istotnym problemem społecznym. Dodatkowo jesteśmy świadkami coraz bardziej brutalnego języka debaty publicznej, wulgaryzacji przekazu medialnego, bezkrytycznego eksponowania swojej prywatności, czy niekontrolowanego przekraczania granic intymności. Obserwatorami tych zjawisk są także dzieci. Generowanie hejterskich treści jest formą naśladowania, kopiowania wzorów, z którymi stykają się na co dzień. Przyzwolenie dorosłych, brak choćby najmniejszej dojrzałej reakcji, odnoszącej się do sfery wartości, zasad, a w szerszej perspektywie brak rozmowy z dzieckiem powoduje, że hejtowe formy komentarzy mają się dobrze. Zdarza się, że młodzi użytkownicy internetu określają hejterskie komentarze po prostu jako styl wypowiedzi. Być może nie wszyscy rozumieją to zagrożenie? Do słowa hejt i skutków jego używania odniósł się językoznawca, profesor Jerzy Bralczyk. Stwierdził, że hejt „to słowo krótkie, więc wygodne. Ale co

najważniejsze, łatwiej hejtować niż nienawidzić. Trudno przecież przyznać się do nienawiści, która jest poważnym i negatywnym uczuciem. Obce, angielskie słowo ułatwia sprawę, nie ma w języku polskim tych samych konotacji. Hejter nie ma problemu z przyznaniem się do hejtowania. Bo jednak „uprawiać hejt” to nie to samo co „uprawiać nienawiść”. Choć powinniśmy takie zachowania podobnie piętnować (źródło: <http://metro.gazeta.pl/metro/7,50144,18801439,prof-bralczyk-latwiej-hejtowac-niz-nienawidzi-c-o-zawrotnej.html>, dostęp 04.09.2021 r.).

Wśród czynników wyzwalających hejt znajdują się: potrzeba rozładowania silnych emocji (np. złość, zazdrość), chęć zaimponowania innym, zdobycia popularności w określonej grupie, zemsta, niska samoocena, czy bezsilność. W znanej grupie rówieśniczej przyczyna może tkwić w konformizmie grupowym. Istotną przyczyną jest też nuda i brak świadomości dotyczących konsekwencji takiego zachowania, słaba empatia, a czasem żart, którego konsekwencji, w postaci krzywdy ofiary, sprawca nie przewidział. Zdarza się, że brak reakcji odbiorcy umożliwia dalszą bezkarność hejterowi. Dorośli sprawcy częściej liczą na anonimowość, dzieci natomiast używają hejtu, korzystając ze swoich kont w serwisach społecznościowych (źródło: M. Nahajowska, Bezpieczny Internet w szkole – jak zapobiegać cyberprzemocy? Rozmowa z Jackiem Pyżalskim, Głos Pedagogiczny 2019, nr 3, s. 16-19.). W grupach klasowych wszyscy uczniowie wiedzą, kto jest sprawcą.

Nienawiść nie jest skłonnością, z którą dziecko przychodzi na świat. Jesteśmy uwarunkowani do szczęścia i dobra. Jeśli ktoś posługuje się agresją, to powodem jest brak umiejętności innego sposobu zaspokajania swoich potrzeb, brak umiejętności radzenia sobie z własnymi emocjami. Im dłużej dziecko korzysta z takiego sposobu funkcjonowania, tym trudniej będzie z tego wyjść. Z drugiej strony sprawcy też potrzebują pomocy.

Cyberprzemoc (a hejt to jeden z jej przejawów) jest związana z przemocą w realnym świecie. Dodatkowo hejt ze świata cyfrowego może przenieść się do rzeczywistości. Jeśli więc uczeń w klasie doświadcza przemocy relacyjnej (izolowanie, wykluczenie z grupy rówieśniczej, odrzucenia przez grupę, rozpowszechnianie plotek), z dużym prawdopodobieństwem można przypuszczać, że stanie się ofiarą, np. wyzwisk w sieci.

Jakie mogą być skutki hejtu?

Hejt to niezwykle dotkliwe doświadczenie, a jego skutki mają wpływ na codzienne funkcjonowanie oraz rozwój dzieci i młodzieży. Konsekwencje psychologiczne dla ofiar są zróżnicowane i często odroczone. Mogą to być:

- strach przed sprawcą, kolejnymi atakami, poniżeniem,
- obniżenie poczucia własnej wartości,
- wycofanie z kontaktów,
- pogorszenie wyników w nauce,
- depresja,
- zachowania autoagresywne, próby samobójcze
- odwet/zemsta.

Całkowite usunięcie obraźliwego komentarza, wpisu, czy obrazu może być niemożliwe, dlatego ten rodzaj przemocy jest tak bardzo obciążający emocjonalnie.

Sprawca również odczuwa skutki swojego zachowania. Wśród nich warto wspomnieć o konsekwencjach prawnych (zgłoszenie sprawy, postępowanie sądowe, nadzór kuratora sądowego lub skierowanie do ośrodka wychowawczego). Skutki innego rodzaju to poczucie winy, wykluczenie z grupy.

Ważna rola świadka

Często, skupiając się na uczestnikach cyberprzemocy, zapominamy o jej świadkach. W nich jednak kumulują się emocje, które mogą w przyszłości sprawić, że świadkowie staną się sprawcami (odreagowanie trudnych sytuacji). Jednocześnie mogą odegrać wielką rolę w powstrzymaniu przemocy w internecie.

Jak budować świat bez nienawiści?

Wskazówki dla uczniów

- Bądź aktywny w internecie, stosując zasady netykiety.
- Jeśli widzisz obraźliwy komentarz, mem lub film, zgłoś to administratorowi. Twoja reakcja ma znaczenie.
- Jeśli odczuwasz złość, czytając jakiś komentarz, zrób sobie chwilę przerwy, żeby Twoja reakcja nie skończyła się nienawistną odpowiedzią.
- Każdy ma prawo mieć odmienną opinię w jakiejś sprawie i wyrażać ją w sposób kulturalny, z zachowaniem szacunku dla innych komentujących. Pamiętaj, krytyka powinna być konstruktywna.
- Miej swój styl – nie karm trolli.
- Dorośli – rodzice, nauczyciele mogą służyć radą i pomocą w trudnych sytuacjach.

**Udostępnianie i lajkowanie obraźliwych treści to pomaganie sprawcom.
Przerwij łańcuch wspierania hejtu!**

Wskazówki dla nauczycieli

Działania na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży (w tym bezpieczeństwa w sieci) są wpisane w funkcjonowanie szkoły i stanowią ważny element szkolnego programu wychowawczo-profilaktycznego. Dodatkowo edukacja zdalna i wydłużający się czas ekranowy sprawiły, że nauczyciele częściej odnosili się do tego tematu w rozmowach z uczniami, dostarczając im wiedzy na temat zjawiska cyberprzemocy. Patrząc jednak na zagadnienie okiem profilaktyka, warto zaznaczyć, że o skuteczności oddziaływań profilaktycznych nie decyduje jedynie edukacja. Największe znaczenie mają tu: doskonalenie kompetencji społecznych, wzmacnianie relacji w zespołach rówieśniczych oraz dbałość o klimat placówki. Niezwykłą rolę integracji zespołu klasowego w zapobieganiu szeroko rozumianej przemocy podkreśla w swoich licznych wykładach i publikacjach prof. Jacek Pyżalski. Zadbanie o to, by uczniowie poznali się jak najlepiej zaprocentuje tworzeniem się więzi, co stanowi naturalną ochronę przed zjawiskiem wykluczenia, czy inną formą przemocy, np. przemocy online. Wówczas przyjazny, w oczach dziecka, komentarz w sieci stanowi bardziej znaczące wsparcie, niż interwencja dorosłych.

Najgorsze jest bagatelizowanie hejtu, nadawanie mu znaczenie „wygłupów”. Trzeba pamiętać, że hejt jest przestępstwem zniesławienia lub znieważenia.

Dlatego trzeba uczyć dzieci i młodzież szacunku i empatii, zauważać i eliminować szkodliwe wzorce z sieci oraz reagować zawsze, kiedy widzimy objawy cyberprzemocy. Profilaktyka powinna koncentrować się na czynnikach chroniących.

Rozmawiaj z uczniami o wartościach. Ucz szacunku do każdego człowieka, sztuki kulturalnej dyskusji i radzenia sobie z emocjami.

Uwrażliwiał na drugiego człowieka poprzez wprowadzanie w sztukę empatii.

Pokazuj, na czym polega przekazywanie konstruktywnej krytyki oraz odróżnianie krytyki od

hejtu.

Przekazuj, jak reagować na hejt w internecie i jak wspierać ofiarę obraźliwych komentarzy. Bądź odpowiedzialny i ucz odpowiedzialności. Jeśli masz konta w serwisach społecznościowych, dzieci i młodzież mogą je obserwować. Wpisy i zdjęcia, jakie tam zamieszczasz nie powinny być rozbieżne z wartościami, jakich uczysz.

Rozmawiaj z rodzicami swoich uczniów na temat cyberprzemocy (w tym hejtu) profilaktycznie, a nie tylko w odpowiedzi na zaistniałą trudną sytuację.

Ważne dla rodziców

Rodzice bardzo często nie zdają sobie sprawy, jak ich dzieci zachowują się w sieci. Nie znają też najczęściej skali internetowej przemocy, jakiej doświadczają (źródło: Bochenek M., Lange R. (red.), (2019), „Nastolatki 3.0. Raport z ogólnopolskiego badania uczniów”, Warszawa: NASK Państwowy Instytut Badawczy). Tymczasem kontrola rodzicielska to istotny czynnik cyberbezpieczeństwa, zwłaszcza w odniesieniu do młodszych dzieci. U starszych sprawdzają się bardziej dobry kontakt i wspierająca relacja, którą trzeba wypracować wcześniej. Jest to wspaniała baza do budowania poczucia własnej wartości dziecka i przekonania, że z dorosłymi można rozmawiać o trudnościach. Zachęcamy rodziców do szczególnego obserwowania wszelkich wyraźnych zmian w zachowaniu swoich dzieci. Może to być ważny sygnał, którego nie wolno zlekceważyć.

Wskazówki dla rodziców

- To od Ciebie dziecko uczy się, jak komentować rzeczywistość. Rób to z kulturą i przekonaniem, że jesteś dla swojego dziecka wzorem do naśladowania.
- Bądź uważnym rodzicem, ciekawym dziecka i jego świata.
- Często rozmawiaj ze swoim dzieckiem i słuchaj, co mówi.
- Towarzysz dziecku w czasie pierwszych kontaktów z internetem. Bądź przewodnikiem i źródłem wiedzy na temat bezpieczeństwa w sieci. Wskazuj pozytywne zastosowania sieci.
- Pomóż dziecku znaleźć hobby niezwiązane z internetem i pomagaj w regularnym dbaniu o zainteresowania.
- Interesuj się bieżącą aktywnością swojego dziecka w sieci. Poznaj portale internetowe najczęściej odwiedzane przez Twoje dziecko.
- W kontakcie z nastolatkiem zbuduj bezpieczną więź. Nie zabraniaj korzystania z internetu, ale ucz dobrych praktyk i stosowania netykiety.
- Porozmawiaj z dzieckiem o wybranej kampanii przeciw hejtowi.
- Jeśli Twoje dziecko padło ofiarą hejtu: zabezpiecz dowody (zrób zrzuty ekranu), zgłoś sprawę administratorowi, zaakceptuj emocje dziecka. Możesz skorzystać z pomocy wychowawcy klasy lub specjalistów (psychologa, pedagoga).
- Jeśli Twoje dziecko jest autorem nienawistnych komentarzy, porozmawiaj z nim, żeby poznać przyczynę. Wspólnie ustalcie, jak można naprawić wyrządzoną krzywdę.
- Pomoc znajdziesz także pod numerem telefonu Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę 800 100 100. Jest to telefon dla Rodziców i Nauczycieli w sprawie Bezpieczeństwa Dzieci.

Warto przeczytać

- Edukacja w czasach pandemii wirusa COVID-19. Z dystansem o tym, co robimy obecnie jako nauczyciele, red. N. J. Pyżalski, Warszawa 2020.
- Ptaszek G., Stunża, G. D., Pyżalski, J., Dębski, M., Bigaj, M., Edukacja zdalna: co się stało z uczniami, z ich rodzicami i nauczycielami?, Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2020.
- Czechowska Z., Marcela M., Jak nie zgubić dziecka w sieci, Warszawa 2021.
- Pyżalski J., Agresja elektroniczna wśród dzieci i młodzieży, Sopot 2011.

Kuratorium Oświaty w Kielcach

Katarzyna Nowacka

Świętokrzyski Wicekurator

Marzanna Kostecka-Biskupska

Nauczyciel konsultant

Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach

Drukuj

Generuj PDF

Powiadom

Powrót
